

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand

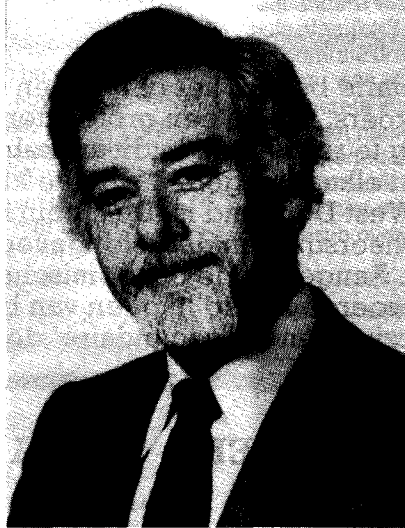
Nederland is een boeiend land. Er gebeuren dingen die nergens anders gebeuren. Bij voorbeeld: selectie voor een universitaire opleiding op basis van loting in plaats van geschiktheid, geloof tot op regeringsniveau in arbeidstijdverkorting, hitparades voor economen. Het is dit laatste typisch Nederlandse fenomeen waarover ik in deze column wat zou willen zeggen.

Het is alweer zes jaar geleden dat twee 'angry young men', die optraden onder de 'nom de plume' De Schuyte, in de decembermaand in de *ESB* voor de eerste maal een ranglijst publiceerden van verdienstelijke Nederlandse economen. Het ging bij deze rangschikking nu eens niet om het aantal beheerde commissariaten, het aantal lidmaatschappen van overheids- en semi-overheidscommissies, het aantal verkochte leerboekjes of het aantal malen dat men erin geslaagd was zijn gezicht op de vaderlandse beeldbuis te krijgen. Het criterium van De Schuyte was het aantal publikaties in serieuze internationale tijdschriften, gewogen volgens een verfijnd criterium.

Deze publikatie leidde uiteraard tot consternatie in het kippenhok. Het bleek nl. dat geen enkele z.g. 'top-econoom' op deze lijst voorkwam. De lijst bleek grotendeels te worden bevolkt door jonge onbekenden, voor een gedeelte zelfs niet gezegend met een economisch doctoraal examen. Schrijnend detail was dat op deze lijst überhaupt haast geen hoogleraren voorkwamen, dat sommige faculteiten door afwezigheid uitblonken en dat de lijst werd aangevoerd door de econometrist Theil, die enige jaren voordien naar Amerika was geëmigreerd. De heren De Schuyte presenteerden het volgende jaar wederom een hitlijst aan de *ESB*, maar zij vonden daar de kolommen gesloten. Zij kregen toen gastvrijheid bij *Intermediair*, een blad dat gratis wordt verspreid onder academici beneden de 45 jaar (toen 40).

ESB gaf toegang aan J.J. van Duijn die een soortgelijke lijst samenstelde op basis van citatentellingen. Ook deze lijst was boeiend. Bovenaan stond en zal natuurlijk altijd blijven staan Tinbergen, die mijns inziens een rol vervult voor de algemene economische theorie, en de macro-economie in het bijzonder, die kan worden vergeleken met die van Newton in de fysica. In de lijst-Van Duijn liggen de prioriteiten natuurlijk heel anders dan bij De Schuyte. Andere factoren spelen een rol. Allereerst is er de leeftijd. De 'broekjes' hebben nog weinig geschreven. In de tweede plaats is het zeer gunstig om een leerboek ('textbook') te schrijven. In de derde plaats doet een hoofdredacteurschap wonderen. Bij vergelijking van de lijsten valt natuurlijk op dat beide

B.M.S. van Praag

lijsten onevenwichtig zijn. Beide criteria op zich, het publiceren maar ook het gelezen worden, zijn van betekenis en men vraagt zich af waarom de twee lijsten niet worden gecombineerd. Allicht geeft dat een meer gebalanceerde uitkomst.

De Schuyte heeft in 1979 onbarmhartig de schijnwerper gezet op een aspect dat slechts weinigen zagen en nog minder durfden te erkennen. Nederland was niet langer een economisch Mekka; het land van Tinbergen, Theil en Koopmans was teruggevallen tot de provinciale status die wij zo gaarne aan onze zuiderburen toedenken. Dit land was echter juist bezig zich op te werken en kan nu bogen op vele internationaal bekende namen.

De heren De Schuyte hebben hun arbeid tot op heden hardnekkig voortgezet, terwijl ook de traditie van Van Duijn wordt gecontinueerd. Heeft dit nu enig effect gehad? Hoewel in het openbaar iedereen zich natuurlijk haast om de betekenis van deze ranglijsten te bagatelliseren, waarbij de op de lijst wel genoemde voorangaan, is het mijn ervaring dat deze lijsten toch door vele economen bloedserius worden genomen. Meer dan één collega verzekert mij jaar na jaar ongevraagd dat hij nu toch binnenkort genoeg punten zal binnenhalen om omhoog te stoten. Anderen vragen mij, wanneer ik meld een artikel in een geklasseerd blad te krijgen, niet waar het over gaat, maar hoeveel pagina's het beslaat, en ik zie hun hersens malen hoeveel punten het zal opleveren. Bij een mij bekend faculteitsbestuurder hangt de hitparade op het prikbord met een kringetje om de bevriende spelers. Natuurlijk, dit zijn slechts enige details. Er is volgens mij echter geen twijfel aan dat het initiatief van De Schuyte en de variant-Van Duijn de wetenschappelijke productie in Nederland aanzienlijk stimu-

leren. De geklassificeerde productie stijgt jaar na jaar.

Uit Amerika noch uit enig ander land zijn mij fenomenen bekend zoals de lijst-De Schuyte. Wel zijn er veel ranglijsten van faculteiten. Dan blijkt dat er ruim gemeten slechts 20 'top-departments' zijn en daarnaast een grote menigte 'departments' die niet boven een provinciaal niveau uitkomen. Het zou mij niets verbazen wanneer de Nederlandse productie per hoofd omgeslagen over al het Nederlands wetenschappelijk personeel hoger zou liggen dan de Amerikaanse productie per hoofd, omgeslagen over al het Amerikaanse wetenschappelijk personeel.

Enige tijd geleden produceerde de *American Economic Review* een ranglijst van de top-faculteiten van de wereld. Bij de eerste 200 vond men een aantal buitenlandse, waaronder een in België. Alle Nederlandse faculteiten schitterden door afwezigheid. Dit lijkt met het bovenstaande in strijd. Bekijken we echter de lijst-De Schuyte, dan wordt veel duidelijk. In Nederland zijn de 'toppers' gespreid over alle faculteiten, terwijl in Amerika de toppers zijn geconcentreerd aan een beperkt aantal, zeg 20 van de 250 faculteiten, die dan ook beschikken over een grote 'topdichtheid'. Dit geeft meteen ook de zwakte aan van de Nederlandse structuur, althans als men topprestaties wil bevorderen. Door de salarisegalitatie is de academische mobiliteit in Nederland minimaal, de concurrentie gering – elk gedurfd creatief initiatief wordt gesmoord onder het goed Nederlandse motto 'doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' – en aldus wordt de kritische massa die nodig is voor een goed onderzoekklimaat, bijna nergens bereikt.

De moraal lijkt deze. In Nederland is veel potentie aanwezig, maar de structuur heeft het vormen van geconcentreerde haarden van onderzoek sterk tegengewerkt. Net als in Amerika moet kwaliteit kunnen worden beloond in salaris, status en andere faciliteiten. Nieuwe inzichten bij het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen geven dienaangaande hoop. Gebeurt dit niet, dan zal geen enkele Nederlandse faculteit ooit bij de eerste 200 ter wereld raken; erger nog, de echt goede wetenschappers hebben een internationale markt en er is een gevaar dat zij voor de trekkracht van het buitenland zullen bezwijken in het voetspoor van Theil, Barten, Buiters en Van Wijnenbergen.

B.M.S. van Praag